

Vägarna var på 1860-70 talet, och längre fram i ett mycket miserabelt och dåligt skick, vid sina fider, och på olika platser nästan oframkomliga, något ordentligt väglagningsämne, var ju inte att tänka på. Dett har ju omtalats, att vägar ^{blev} anlagda efter gamla kostigar under den allmänna betesgången. Vägunderhållet ävilade i alla fall sakernas åboar, det fanns byns grustag som huvudsakligen anlätades, vid sådana tillfällen.

Vägsyn verkställdes av äldre män, eller byfogde innan kronmyndigheterna fick hand om det. Dett var säkerligen mycket primitivt och knapphändigt, med både väglagning och vägsyn, dett omtalas, att dett både hänfölls och mutades vid dessa tillfällen, och då kan man veta, hur resultatet skulle bli. Min farfar omtalade, när han flyttade från Hemsta till Hammenhög 1860 kunde han inte lasta

mer än 3 tunnor spannmål, till lastet, ungefär 360 kg. 1 tunna, gammalt mått, var 6 skäppor, och 1 skäppa var 6 rappor, och således 36 rappor, en tunna vägde ungefär 120 kg, något varierande av sådeslaget, och efter kvaliteten, karren var ju lättast. Och av dessa 3 tunnor måste man sätta hälften av i ett ställe då man vek av sk. stora vägen Hammenköp. Smedstorp, och utåt sk. Närkegårdsavägen. Skidorna var ju nog så enkla och primitiva vid denna tid, det var små smala sk. häckarvagnar, med sk. stränkta axlar vilket innebär, att axlarna var böjda så att hjulen kom att stå som att stå utåt i överkanten detta innebar så att man behövde knappt sätta muttern på, hjulet blev i alla fall på, vi hade en sådan vagn i mitt hem, i min uppväxttid. På 1850-60 talet, kom sk. "Holsteinar" vagnar i bruk, det var vanliga bolstervagnar men med

ffjäderar i säten, säkerligen en storhet på den tiden, i mitt hem i Hög, fanns ett sådant säte som jag minns som far hade till en kanna, med namn och årtal på ryggstödet N.A.S. K.H.D. 1858 ffjäderna var ju avtagna. Säten var den, att detta vagnsätet, blev skonat, vid en häststöld som begicks 1862 i gården då det stals både hästar och vagn, som var placerad i inkörsporten, men sätet hade kommit in på en loge, och undgick kuppen, som det nu för tiden, så moderntheter, men ett nog så hårt slag för en liten bonde.

För som nu, så var ju säkerligen, någon bisyssla eftertraktad av många, det fanns ju alltid någon extra förtjänst med skjut, utom de vanliga gästgivarskjut, som väl inte var sedda med så blida ögon, så var det ju postdeligens som jag har väl omnämnt förut. Vi hade hemma i Hög. en man som hette Anders Persson som

Kärde fång skjuts i från nämnda plats, till Kristianstad
en sträcka på mellan 6-7 mil. En sysla, med säkerhet
många poäng och intresse. Vi hade en
fångsvaktmästare, eller "fånggevaldige" som hette
Holger, efternamnet vet jag inte. Under transporten
till residensstaden, var det en fjärdingsman
plasserad på var sin sida om fången, och vakt-
mästaren i framsätet, hos kusken.

Angående heminredning, och möblering
i ett almqvisthem, på 90 talet, och hade väl så varit
en tid förut, kan jag säga, att vid inträdet i stora
stugan hade man till höger, en stol eller en sittbänk
så stora väggugnen, eller kakelugnen, som det
eldades i ute i skorstenen eller, "illsren" som
hette i bland, upptill kakelugnen var den oblika-
fariska kakelugnsbänken, vid sidan kakelugns-
bänken, vid huvudgäddan, en stol, utmed lång-
väggen var stora sängen placerad uppbyggd med

dunbolskar och lakan och en stol vi övre ändan
så var det en dörr som ledde ut till det sk. kiste-
huset. Så vid kortväggen alltså, var säte för
far o mor i huset, på en kort bänk, med stora bordet
fram för sig, vid långväggen, var säte för övriga
husets medlemmar, stolar då sådana behövdes så-
då det kom pränvande. Vid nedre bordsändan
brönade den obligatoriska delaktlakan, som mätte
tidens gång, det var i stort sett inredningen
i ett vanligt bondekem, det kunde ju dock
variera något, beroende dels på beringslängd
och dylikt. Maten lagades uti i skorstenen på
eldstaden, mat lagades för flera dagar åt gången,
kakbrälen var försedda med höga ~~sten~~, och av olika
storlek. Det eldades med ved och brännfärv
som folket sjölv tog upp. Tapetsering av väggarna
^{fäukon} först på senare år, jag kommer mycket väl i bäg
att väggarna var vitkalkade, och golven bandade och enris
besprödda

I hemmen bakades det ju storbak, det baktes grovt
och susätt till jul och andra högtider, flera sorters
fint bröd, en del vetebröd bakades till skorpar, som
dugde, att förvara, långt ut på sommaren.

Till julen, baktes ett särskilt bak, åt bringransande
fattiga, eller föggare, som regelbundet kom till gårdarna.

Det slaktades ju till julen, så det skulle räcka
till nästa jul, det slaktades svin, får och stum-
dom något nötkreatur, på isynnerhet på de
större ställen. Gäss hade ju slaktats, och saltats
ner till vintern. Smör gjordes, ju i hemmen

också. Så bryggdes ju även julsöl, och hade
det ju tryckts på sommaren, så att förrådskammaren
eller skafferiet blev ju väl tillgodosett. Julmjölen
stänktes ju även i hemmen av falgen från färslakt.
Så att de tre veckorna före jul var ju säkert
strängt upptagna, med sysl och julbestyr.

18 Det har ju blivit andra tider, med rationalisering

på alla område, brödet köpes färdigt.
Kenslakten håller ju på också att upphöra,
svinen skickas ju till slakteriet, också fås de
ju tillbaka, allt vackert uppslaktat, i hela
eller halva kroppar, med sk. småmat o.s.
Julöllet köpes ju också, så det går ju helt annas-
lunda till. Beträffande julseder och nöje,
kan jag ju säga att efter allt julstaket, kom
ju julaften, då skulle ju allt husfolket traktas
extra, med vad huset för målt, framställa, bland
de många rätter som skulle serveras, var ju den
traditionella lutfisken, och risgrynsgröten
obligatoriska. Allt husfolket deltog ju gemensamt
från far o mor o störst drängen till äggpiparen,
på spinsidan var det ju jämte mor fäserna och
pigan, alla på sina respektive platser, därjämte var
ju kräkemannen, med familj självskrivna gäster
Efter en riktig måltid som sköljdes ner med

brännvin och öl, kom för i huset fram med kort-
leken, och så spelades dett bandstolva, eller en
Treöresknack, eller också kunds och räv. Under Lisen
serverades och dracks Toddys, de övriga roade sig
med danslekar, och stämningen var ju rätt god.
Sedan serverades dett kaffe med flera sorters lopp
kaffegök åt manfolken, allt under ideligt tuggande
från mors sida. Kl. 12 skulle ju hälst alla vara hemma
och intagit sin sängplats, för att på morgonen, jul-
dagen, infinna sig i kyrkan stora som små.
Nu var detta allt vad människorna hade serverats
och förtärt, men även djuren skulle ha sina
extra ransoner af kö såväl hästar som kor öfver
bandhundens skulle ha eseten förtäring och nytt till
juldagen blev ju en alldeles hemmet och vilans
dag. Efter hemkomsten från kyrkan, läste för i
huset, högt dagens evangelium, under andaktlig
lysning av husets samtliga medlemmar.

Det bör ju för översigt antecknas julkomsten, skulle
ju även vara sin del av julmaten, i synnerhet julgröten,
så även goemisse, då sådan fanns. Med annandagen
började ju de sk. riktiga och skiftande fästlig-
heterna komma i gång, och höllo så på med alle
handa upptåg, och tokroligheter till Jönisdagen
för att sedan återgå till de vardagliga sysslorna.
Förhållandet mellan husbondefolk och tjänare
kunde ju vara både av det ena slaget och det
andra. Det ansågs ju för båda parter vara en
både heder, och stor fördel, då tjänarna kunde
stanna flera år. Det var ju äroanställning det
gällde, tjänståret räknades ju från den 24 okt.
till den 24 okt. nästa år. Mikeli emotsågs ju alltid
med stor längtan, av de som bytte platser, de hade
ju alltid den veckan fril, alltså från den 24 okt.
till den 1. febr. Nov. Lönen var ju jämfört med nutida
förhållande liten, men den orsaken är ju känd, penning-
värdets fall.

En fullgod dräng hade ju vid sekelskiftet 250 kr.
och en piga, som de då kallades 150 kr. med en 14-15
kon att mjölka, och fuser andra sysslor som är
tillfinnandes i ett bondehem.

Tidningar började nog hållas på 1880-talet i min
hemtrakt, så kallat nusa allmänt, jag minns att vi
hade ystadskallekanda streas på nittio-talet, en
tidning som jag alltid haft, och har ännu, då
var vi fyra om den, så hämtade vi den var en
vecka först i Hågs. by hos handels L. Persson
så hade vi den en dag och läsa, sedan skulle
grannen ha den, så att när de fyra dagarna var
gångna, så var den närapå uppsliten, och
fäga ren. Dett berättas en historia från en
av grannasoknerna, någon gång på sjuttio-talet
att de hade någon byastämma, så bland annat
ärenden som dryftades, på förslaget att de skulle
hålla tidning, också, det var ju flera förslag, som

framkom, de skulle bland annat, få ett visst
antal exemplar som som skulle delas ut, bland
byborna att läsas, dett skulle ju bli så bra att få
reda på nyheterna, men då var dett en man, som
inte hade gått sig för, som höv upp sin röst
och sa nej, så länge vi har "Kitta Korsa" här
i socknen, till att springa i kring med nyheter
är dett alldeles onödigt med någon tidning,
och därmed förföll frågan. Nöjen och fär-
strelser har ju skiftat under tidernas lopp,
Dett dansades, på jordarna, eller vid ett vägskäl,
så att röken stod tjock, vid sommartiden, under
vintern, dansades dett på logen, huvudsakligen
med musik av harmonika, dett blev, verpligen
inte så dyra nöjen, då för tiden. Det var alltså
två tillställare, som stod för, arrangemanget, dett
erlades 50 öre i spelmannspengar, så bjöds på
kaffe, och i bland flödade brandvinet ganska bra

med åtföljande proklamerande, och i bland stags
mål. Ibland tillställdes bal i bondgårdarna.
dett var ju sk. något bättre, eller sk. nobles
men även dyrare, men kastar dett något så
smakar dett ju något, sågs dett. På vintern
arangerades dett, ju stadsparti, dett var ju en
tillställning, av största laget, att skåda eller
deltaga i, dett kunde vara en, 30-40 ekipage,
utstyra båda hästar o slädar, så kördes dett
en timmes tid, med klingande spel, och flagga
i telen, och i bland en sk. pajas på släpen
en utklädd komte plasserad i en båda. Sedan
efter ankomsten till utgångsplatsen vidtag
festligheterna med mat och dryck, spel och dans
till fram på småtimmarna. Under sommaren
var dett ju dansbanorna, som drog befolkningen
huvudsakligen, ungdomen till sig. Jag tänker
nu på niffistaket, och något senare, vi bad på

ästerlen & stora nöjesfablissomang Gårsmäs
jägarpark. och gästlös Stjärna, under barberare
Perssons i Simrishamn regi, med två dansbanor
belägna uppfyllt varandra, en femäres och en fisöres.
en underlig idé, musiken var förstklassig och
underbar.

Angående de kyrkliga samman-

kan jag ju säga, att folk gick ju mycket i kyrkan
så gott som varenda söndag ^{till} gudstjänsten eller
kåpmässan, så var det ju andra högtidlig-
heter också, såsom barnbör och kyrktågning
då varje kvinna efter barnbör skulle kyrktågas
så var det ju begravningar, och inte minst bröllop.

Husföreläsa, var ju mera socialt betänade
eller mera en bagerlig föreläsning, med åtföljande
fest med mat & dryck. Det ordnades alltså i bondgårdarna en
gång om året, och var ju en föregångare för våra tiders mör-
felskrivningar. Det vänta var ju med bibel & kattekärlösa
och historier, är ju många och drastiska berättelser.